

ΘΕΣΜΟΙ- ΦΥΣΗ –ΚΟΙΝΩΝΙΑ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ.

Η Ε.Ε. στο πλαίσιο των πολιτικών της για το περιβάλλον έχει θεσπίσει το δίκτυο των περιοχών Natura 2000.

Οι περιοχές Natura είναι περιοχές ευρωπαϊκής προστασίας του περιβάλλοντος που υποβάλλονται από τα κράτη μέλη της Ε.Ε. και αποκτούν ευρωπαϊκή διάσταση στο καθεστώς προστασίας τους.

Για την ένταξη περιοχών στο δίκτυο Natura λαμβάνονται υπόψη στοιχεία που συνθέτουν τα οικοσυστήματα και αξιολογείται η σημασία τους και η αναγκαιότητα της προστασίας τους. Η βιοποικιλότητα και η ιδιαιτερότητα ενός οικοσυστήματος είναι από εκείνα τα συστατικά που το προσδιορίζουν και που αναδεικνύουν την σημαντικότητά του.

Η κοιλάδα του Σπερχειού – Μαλιακού θεωρείται μία περιοχή με ποικίλο και σημαντικό οικοσύστημα. Στην κοιλάδα αυτή δεσπόζουν τα πλατανοδάση του Σπερχειού, ο υδροβιότοπος του Μαλιακού, με τις εκβολές και το Δέλτα του Σπερχειού, επίσης δεσπόζουν τα μικροοικοσυστήματα στα οποία εμφανίζει ενδημική διασπορά το πανάρχαιο ψάρι, ο Ελληνοπυγόστεος.

Παράλληλα η κοιλάδα του Σπερχειού, έχει σημαντική οικολογική συνέργεια με την προστατευόμενη περιοχή Natura του εθνικού δρυμού της Οίτης, του Γοργοποτάμου και των πηγών του.

Το φυσικό περιβάλλον βέβαια δεν σταματάει στα διοικητικά όρια των περιοχών Natura και οι αλληλεπιδράσεις δεν περιορίζονται. Γι' αυτό μπορούμε και πρέπει να δούμε το σύνολο της κοιλάδας του Σπερχειού και του ευρύτερου περιβάλλοντος σαν ένα ενιαίο και μεγαλύτερης κλίμακας οικοσύστημα, με περιοχές λιγότερο ή περισσότερο οικοτοπικά και οικοσυστημικά αξιόλογες.

Στις περιοχές Natura προσδιορίζεται με ιδιαίτερο νομικό καθεστώς η χρήση της γης και τα όρια της ανθρώπινης παρέμβασης ή της παραγωγικής δραστηριότητας.

Έτσι στις περιοχές αυτές και συνεπώς και στον Σπερχειό – Μαλιακό, θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα των αναπτυξιακών περιορισμών με λύσεις που να σέβονται το περιβάλλον και που να το αναδεικνύουν σαν πεδίο συγκριτικού πλεονεκτήματος.

Γι' αυτό το λόγο η έμφαση πρέπει να δοθεί στην ανάδειξη της αισθητικής και της οικοτουριστικής σημασίας και παράλληλα στην ανάδειξη των πολιτιστικών αξιών της περιοχής. Οι αισθητικές διαδρομές είναι μια πηγή εμπειρίας τόσο για τον τοπικό πληθυσμό και την τοπική κοινωνία όσο επίσης είναι και ένας πόλος έλξης για τους επισκέπτες που μπορούν σε αυτές να αθληθούν, να εκφραστούν φυσιολατρικά και να ανανεώσουν το ψυχολογικό τους απόθεμα που τόσο γρήγορα εξαντλεί η ζωή στη σύγχρονη πόλη με τις εντάσεις της καθημερινότητας.

Η ποικιλομορφία του τοπίου, ενός τοπίου που ο λειμώνας, το λιβάδι εναλλάσσεται με το δάσος ή με το πεδίο ροής του Σπερχειού όπου η εποχική ροή δεσπόζει, διαμορφώνουν μια εναλλαγή ιδιαίτερα ελκυστική και απολαυστική για τον επισκέπτη. Ο Σπερχειός ποταμός και τα παράχθια δάση και οι αγροί, φιλοξενούν πλούσια βιοποικιλότητα ενώ για μερικά είδη η περιοχή αυτή αποτελεί και ορόσημο εξάπλωσής τους, κυρίως για τους πελαργούς που βέβαια δημιουργούν τις φωλιές τους και στο εσωτερικό των οικισμών ενώ διαβιούν στην περιοχή του Σπερχειού ποταμού και των πέριξ αγρών.

Η εναλλαγή της ενδοχώρας της κοιλάδας με τα ανοιχτά του Δέλτα και των εκβολών του Σπερχειού όπως επίσης και με τις ακτές του Μαλιακού δίνει πολλές ευκαιρίες στον επισκέπτη να γνωρίσει είδη της βιοποικιλότητας μεταναστευτικά, αποδημητικά ή ενδημικά, ενώ παράλληλα μπορεί να συνδυαστεί η εμπειρία του επισκέπτη και να εμπλουτιστεί με την αναζήτηση της ιστορικής μνήμης στις σημαντικές αρχαιολογικές τοποθεσίες ή στο κάστρο της Λαμίας όπου φιλοξενείται το αρχαιολογικό μουσείο.

Ένα βασικό στοιχείο για την ελκυστικότητα και την απολαυστικότητα του τοπίου και της περιοχής βρίσκεται στο αγροτικό τοπίο κυρίως όπως αυτό διαμορφώνεται στην ενδοχώρα της κοιλάδας του Σπερχειού με τους οικοφράχτες, με την αυτοφυή και δενδρώδη βλάστηση και τις ετήσιες ή τις δενδρώδεις καλλιέργειες που συνθέτουν ένα πολύχρωμο και εναλλασσόμενο εποχικά τοπίο, όπου την τιμητική τους έχουν τα χωράφια με τα αγριολούλουδα και η εποχή των λουλουδιών.

Η ύπαρξη του ανθρώπου από την προϊστορική αρχαιότητα μέχρι σήμερα έχει παίξει καθοριστικό ρόλο και έχει δώσει καρπούς για την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά.

Η γη του Σπερχειού, η κοιλάδα, το ποτάμι και ο κόλπος του Μαλιακού, αποτελούν έναν απέραντο μύθο χωρίς ερείπια, χωρίς ίχνη και αποτυπώματα.

Ήταν εδώ η κοιτίδα της Ελλάδας, του Έλληνα, των Ελλών και της Ελλοπίας, ήταν του Δευκαλίωνα και του Αμφικτύονα ο τόπος, του Πρωτεσίλαου, του Φιλοκτήτη και του Αχιλλέα η πατρίδα, ήταν του Ηρακλή η τελευταία γη.

Από εδώ πέρασαν πλήθος λαών και φύλα πολλά, σαν ποτάμι ανθρώπινο.

Οι ιαματικές πηγές κυρίως των Θερμοπυλών, συντρόφευαν τους μύθους με τους ατμούς, σαν ιάματα μιας ένθεης γης και η θάλασσα έφερε κοντά τους ανθρώπους της Φθίας με μακρινούς τόπους και πολιτισμούς. Τα δάση των Δρυάδων και τα νερά των Νηριήδων από παλιά ήταν κατοικίες ξωτικών και ψυχανεμισμάτων.

Εδώ και μερικά εκατομμύρια χρόνια, ένα ψάρι από όλη αυτή την απέραντη γενεαλογία της γης, κατοίκησε και παρέμεινε μέχρι σήμερα μόνο εδώ. Πήρε όλη αυτή τη γη, τις πηγές και τα λιμνάσματα των νερών της για σπίτι του.

Σ' αυτό τον τόπο συμφιλιώθηκαν ή πολέμησαν η φιλία και ο πόλεμος. Στις Θερμοπύλες, οι συγκρούσεις από τα πανάρχαια χρόνια ήταν τόσο συχνές για τον έλεγχο του

περάσματος που γέννησαν την ιδέα του Αμφικτύονα και το πνεύμα των Αμφικτυόνων, το πνεύμα της ειρήνης.

Έτσι εδώ γεννήθηκε η ιδέα για την μεγάλη κοινωνία των εθνών όπως λέει και ο Καντ, ως το κοινό των Αμφικτυόνων.

Παρόλα αυτά η περιοχή παρέμεινε ένα σημείο με στρατηγική σημασία και συνεπώς ένα πεδίο για μεγάλες στρατιωτικές συγκρούσεις, από την εποχή της μάχης των Θερμοπύλων του Λαμιακού Πολέμου, του πρώτου πολέμου μετά από το θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου μέχρι και τον παγκόσμιο πόλεμο με την τελευταία μάχη επί χερσαίου εδάφους με τους Γερμανούς και το Αγγλονορβηγικό εκστρατευτικό σώμα στις Θερμοπύλες και ύστερα με την ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου και την Εθνική Αντίσταση, σημαντικές μάχες έγιναν στο ενδιάμεσο στην κοιλάδα του Σπερχειού όπως αυτή από τον στρατηγό του Βουλγαροκτόνου, Νικηφόρο Ουρανό, για την αντιμετώπιση του Βουλγαρικού στρατού, ή ακόμη μάχες κατά την διάρκεια της ελληνικής επανάστασης ανάμεσα στις οποίες και η ένδοξη μάχη της Αλαμάνας.

Όλα σε τούτο τον τόπο τρέχουν, λες και ο τόπος αυτός ακολουθεί την ροή του χρόνου, την φθορά. Σπεύδει, και ο Σπερχειός και ο Γοργοπόταμος και ο Ίναχος μαζί με τά τοπία των εποχών. Η αισθητική του χώρου είναι δυνατή και πλούσια με σημαντικά διάσπαρτα αισθητικά, περιβαλλοντικά και μυθικά τοπία.

Οι ιαματικές πηγές και τα γεωλογικά φαινόμενα αναδεικνύουν τη δυναμική του χρόνου και αφήνουν το αποτύπωμά τους από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

Πολλές είναι οι αναφορές για όλα αυτά από τους κλασσικούς της αρχαιότητας, από τον Ηρόδοτο, τον Θουκυδίδη, τον Στράβωνα, τον Διογένη τον Λαέρτιο, τον Διόδωρο τον Σικελιώτη και τον Πausανία.

Έτσι από κάθε άποψη η περιοχή αυτή μπορεί να θεωρηθεί σαν ένα κοίτασμα για την χαμένη αθωότητα, για την αναζήτηση του ωραίου, του αληθινού και του αγαθού, μέσα από τον μύθο,

την ιστορία και την φύση, όπως εξ' άλλου αναφαίνεται και στο Σωκρατικό ενύπτιο της Όλβιας Πατρίδος.

Ο Λεωνίδα και ο Αχιλλέας, αποτελούν σηματοφούς συνυφασμένους με το ηρωικό σθένος, χωρίς πανουργίες, με εντιμότητα, απέναντι στην ιστορία, τη ζωή και τον θάνατο. Οι αξίες στο μύθο και στην ιστορία, είναι ζωντανές και μπορούν να συνδυαστούν με τις αξίες της φύσης και της ζωής, με τις αξίες της βιοποικιλότητας και της ομορφιάς. Έτσι λοιπόν ο τύμβος των Θερμοπυλών μεταρσιώνεται στα μάτια του Απολλώνιου Τυανέα στο υψηλότερο όρος.

Για να γίνει όμως αυτό, απαιτείται από εμάς τους σύγχρονους, να σεβαστούμε την περιοχή και να ανατάξουμε την αισθητική της φύσης θεραπεύοντάς την από τις πληγές που της έχουμε φέρει εμείς.

Η λογική τόσο των διερχομένων όσο και των κατοίκων, να πετάνε τα σκουπίδια τους στη φύση, απαξιώνει και το χθες όπως το σήμερα και το αύριο του τόπου. Οι καιόμενες ανεξέλεγκτες και παράνομες χωματερές, η βιοτεχνική και αγροτική ρύπανση, οι εκβολές των αστικών λυμάτων στο οικοσύστημα, η αυθαίρετη υλοτομία και βοσκή, το παράνομο κυνήγι και η παράνομη αλιεία, συνιστούν παραβιάσεις της φύσης, παραβιάσεις αυτού του μνημείου της χαμένης αθωότητας, συνιστούν βεβήλωση στο μέλλον και παραβίαση της αλληλεγγύης των γενεών για την βιώσιμη ανάπτυξη και την ποιότητα του περιβάλλοντος. Η ανάγκη να προστατευθεί ο υδροφόρος ορίζοντας ποσοτικά και ποιοτικά, είναι κάτι παραπάνω από φανερό καθώς τα προβλήματα που αφορούν την ποιότητα και την επάρκεια των υδάτων τόσο στο Θεσσαλικό κάμπο όσο και στο Βοιωτικό, οδηγούν σε αδιέξοδες καταστάσεις.

Μαζί με τα ιστορικά πλατανοδάση από την αρχαιότητα το ποτάμι ή καλύτερα τα ποτάμια οι πηγές και η θάλασσα δείχνουν εδώ την κυριαρχία του νερού. Το νερό αλλάζει τον τόπο και

είναι συνυφασμένο με την ζωή των ανθρώπων και τον πολιτισμό τους.

Η περιοχή εδώ, στην αγκαλιά της Ρούμελης, αποτελεί και ένα πεδίο λαογραφικής παράδοσης και συνέχειας που αντικατοπτρίζεται στα παραδοσιακά και τα αγροτικά προϊόντα, που αποτελούν μια πηγή εισοδήματος αλλά και μια πολιτιστική αξία για την περιοχή.

Συχνά εμείς οι ίδιοι οι κάτοικοι της περιοχής και φυσικά πολλοί επισκέπτες αγνοούμε τον ρόλο που είχε αυτή η περιοχή ή που έχει, τόσο για την ιστορική συνέχεια του γένους και την ιστορία των Ελλήνων αλλά και γενικότερα για την πολιτιστική συνεισφορά στην ανθρωπότητα όσο επίσης αγνοούμε και την περιβαλλοντική σημασία και πάνω από όλα το πόσο αυτή η περιβαλλοντική αξία αντανακλά στην δική μας ζωή και είναι ένα πεδίο πρόκλησης για την ανάπτυξη της περιοχής.

Για να αντιμετωπίσουμε αυτό το έλλειμμα πρέπει να αναδείξουμε την πληροφόρηση για να ευαισθητοποιηθούμε, ευαισθητοποιώντας και άλλους μαζί, σαν εθελοντές και εδώ σημαντικό ρόλο στην περιοχή παίζουν οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ, οι εθελοντικές οργανώσεις, όπως και άλλες εθελοντικές οργανώσεις, που συνδέονται επίσης με την πολιτική προστασία από φυσικές καταστροφές, με την πολιτιστική δραστηριότητα ή άλλες πλευρές, που κάνουν την περιοχή αυτή αξιοσημείωτη για τους κατοίκους και τους επισκέπτες.

Μαζί με την παιδεία βέβαια (ιδιαίτερα την περιβαλλοντική και την τοπικά ιστορική και αισθητική) χρειάζεται η αφύπνιση της φαντασίας και του εθελοντισμού των ιδεών και των δράσεων, η συνεργασία των φορέων, με πρωταγωνιστή την Αυτοδιοίκηση και επίσης ο σεβασμός στον νόμο και η νομιμότητα σε συνάρτηση με τα έργα για την ανάδειξη της ποιότητας και της επισκεψιμότητας του περιβάλλοντος, ώστε οι άνθρωποι της δουλειάς και της επιχειρηματικής δράσης να το αγαπήσουν και να το δουν σαν μια πηγή πλούτου και βιώσιμης ανάπτυξης.

Το σημαντικότερο είναι να συμφωνήσουμε όλοι, γύρω από την αξία και την ανάδειξη της περιοχής του Σπερχειού και του Μαλιακού, έτσι ώστε να συγκροτήσουμε μια πράσινη αμφικτιονία βιώσιμης ανάπτυξης και να συγκροτήσουμε ένα φορέα διαχείρισης, παρακολούθησης και προστασίας, του γόνιμου φυσικού περιβάλλοντος.

Μέχρι τώρα σημαντικός υπήρξε ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανώσεων και των ευαισθητοποιημένων πολιτών καθώς και των μέσων μαζικής ενημέρωσης παράλληλα με το ρόλο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης και των κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης Στυλίδας και Υπάτης.

Πρέπει δε ιδιαίτερα να μνημονεύσουμε το Life – Φύση που υλοποιήθηκε στην περιοχή, όπως και τα ερευνητικά προγράμματα του ΕΚΘΕ, (Εθνικού Κέντρου Θαλασσίων Ερευνών και του τμήματος εσωτερικών υδάτων), του Πανελληνίου Συλλόγου Ωκεανογράφων, του ΙΓΜΕ, και της ΥΕΒ του ΕΘΙΑΓΕ, του ΕΚΒΥ, των Πανεπιστημίων όπως το Πανεπιστήμιο της Αθήνας, του ΥΠΕΧΩΔΕ καθώς και πλήθος άλλων φορέων συμπεριλαμβανομένων των Δασικών και των άλλων αρμόδιων υπηρεσιών και ιδιαίτερα της Διεύθυνσης Φυσικού Περιβάλλοντος.

Η κατάσταση παρ' όλα αυτά είναι προβληματική και αβέβαιη, όχι όμως μη αναστρέψιμη.

